

بررسی مولفه های تأثیرگذار بر میزان مشارکت و ارتباط آن با سطح توسعه یافتگی نواحی

روستایی (مطالعه موردی: دهستان پنجه علی، شهرستان قروه)

مهدی صادقی^۱، مهدی ستایش منش^{۲*}

۱- فارغ التحصیل کارشناسی ارشد جغرافیای برنامه ریزی روستای، دانشکده جغرافیا، دانشگاه اصفهان، اصفهان،

ایران

۲- فارغ التحصیل کارشناسی ارشد جغرافیای سیاسی، دانشکده جغرافیا دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران

mahdisetayesh67@gmail.com

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۹/۰۸

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۸/۲۳

چکیده

امروزه مشارکت روستاییان در امور روستایی به عنوان یکی از عناصر ضروری جهت دستیابی به توسعه و بخصوص توسعه روستایی شناخته شده است. هدف اصلی این تحقیق، تبیین و بررسی مولفه های تأثیرگذار بر میزان مشارکت و ارتباط آن با سطح توسعه یافتگی نواحی روستایی می باشد. روش تحقیق در این مطالعه توصیفی - تحلیلی و جامعه آماری این تحقیق، دهستان پنجه علی در شهرستان قروه بوده است که از طریق فرمول کوکران ۲۵۸ خانوار به عنوان حجم نمونه انتخاب شدند. برای روایی و پایایی پرسش نامه از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد و برای این منظور تعداد ۲۰ پرسشنامه تکمیل و پیش آزمون گرفته شد؛ ضریب آلفای به دست آمده برابر است با ۰/۷۹ درصد بوده است. تجزیه و تحلیل آماری داده های پژوهش با استفاده از نرم افزار آماری (SPSS) و آزمون های آماری تحلیل مسیر، تی تک نمونه ای و ضریب همبستگی پیرسون مورد سنجش قرار گرفته شد. برای بررسی تأثیرگذاری مؤلفه ها بر امر مشارکت با استفاده از مدل تحلیل مسیر مشخص شد بعد اجتماعی با تأثیر کلی ۰/۸۵۵ در رتبه اول، بعد اقتصادی با ۰/۵۵۵ در رتبه دوم و بعد محیطی با ۰/۴۴۹ در رتبه آخر قرار دارد. در بحث سنجش میزان مشارکت روستاییان از آزمون تی تک نمونه ای استفاده شد، طبق این آزمون مشارکت روستاییان در بعد محیطی با میانگین ۳/۳۰ و آماره تی ۶/۲۶ در رتبه نخست، بعد اجتماعی با میانگین ۳/۱۵ و آماره تی ۴/۴۱۶ در رتبه دوم قرار دارد؛ و بعد اقتصادی با میانگین ۲/۹۰ و آماره ۲/۲۵۱- در رتبه سوم قرار دارد. و در پایان برای سنجش ارتباط مشارکت و سطح توسعه یافتگی از ضریب همبستگی پیرسون استفاده شد، طبق این آزمون مشخص شد که این دو مقوله با ضریب به دست آمده یعنی ۰/۹۹۸ دارای ارتباط مستقیم و معنی داری با هم هستند.

واژگان کلیدی: مشارکت، مشارکت روستایی، توسعه روستایی، دهستان پنجه علی مقدمه

مقدمه

یکی از مهم‌ترین مسائل کشورها در دوره‌های مختلف، بررسی شیوه‌های بهبود و پیشرفت و در مجموع، توسعه مناطق روستایی است. (اسدی و همکاران، ۱۳۹۵: ۶۲) تجربه روند توسعه در کشورهای توسعه یافته نشان می‌دهد که توسعه روستایی^۱ یک ضرورت اساسی برای توسعه ملی است. (Karimi & Ahmadvand, 2014: 47) اگر قرار است توسعه در کشورهای جهان سوم نیز انجام گیرد و خود پایدار باشد باید از مناطق روستایی شروع گردد؛ زیرا مسائل اساسی مثل فقر گسترده، نابرابری در حال رشد، رشد سریع جمعیت، بیکاری فزاینده و ... تماماً ریشه در رکود و اغلب سیر قهقراپی زندگی اقتصادی مناطق روستایی دارد. (حیدر انصاری، ۱۳۹۱: ۱۰) بر این اساس در ایران در سال‌های اخیر توجه بیشتری به توسعه روستایی شده است. (Karimi & et al, 2013: 1) دستیابی به توسعه پایدار^۲ روستایی بدون اتخاذ نگرش نسبت به مشارکت مردمی امکان‌پذیر نیست. مشارکت در توسعه روستایی مشارکت در توسعه است. این نوع مشارکت تمام سطوح جامعه، نیازها و ابعاد آن، از زندگی فردی تا گروهی را پوشش می‌دهد (Ghorbani & et al, 2017: 704) امروزه مشارکت مردمی یکی از راه‌های رسیدن به پیشرفت و توسعه است که این مهم از سوی محافل علمی در کشورهای مختلف جهان مورد قبول واقع گشته (اسکندی نوده، ۱۳۹۱: ۴۸) و امروزه تأثیر و اهمیت نقش موثر مردم و مشارکت آنها در حرکت به سمت توسعه پایدار روستایی بر کسی پوشیده نیست و اگر می‌خواهیم به سمت توسعه‌ای پویا و پایدار حرکت کنیم و توسعه برای مردم امروز و نسل‌های آینده باشد باید خود مردم از دسترسی به فواید توسعه احساس رضایت کنند. (شیخ حسنی و مهماندوست، ۱۳۸۹: ۱۱۰) در طی دهه‌های ۱۹۵۰ تا اواخر دهه ۱۹۷۰ رویکردهای متفاوتی جهت دستیابی به توسعه روستایی در کشورهای در حال توسعه به اجرا گذاشته شد. مهم‌ترین این رویکردها شامل تأمین نیازهای اساسی و توسعه یکپارچه روستایی بود. نتیجه بررسی‌های نهادهای بین‌المللی نشان داد، اجرای برنامه‌های توسعه روستایی در این کشورها موفقیت‌های چندانی را به همراه نداشته است. بررسی‌های نشان داد عدم مشارکت فعال، مؤثر و ماندگار روستاییان به خصوص فقرای روستایی علت این امر بوده است. (Ali shah, 2009: 175) به همین دلیل نقش مشارکت در توسعه روستایی اخیراً علاقه محققان مطالعات روستایی را به خود جذب کرده است. (Kwasie & alam, 2016: 214) چرا که مشارکت در ایجاد ظرفیت نقش مهمی ایفا می‌کند و می‌تواند منابع ناکافی را از بین ببرد (Nor honizeh & et al, 2013: 1845). از طرفی امروزه بیشتر صاحب نظران توسعه به ویژه توسعه روستایی معتقدند که دستیابی به توسعه پایدار بدون مشارکت آحاد مردم ممکن نیست و بدون تردید با مشارکت مردم دوره گذار توسعه تسهیل، تسریع و کم هزینه تر می‌شود. (افتخاری و همکاران، ۱۳۸۶: ۳) و از طرف دیگر مشارکت مردم در روند توسعه، نزد صاحب نظران چنان جایگاهی دارد که گاه توسعه را معادل مشارکت دانسته‌اند و یا مشارکت را وسیله و هدف توسعه ذکر کرده‌اند. (طالب و نجفی اصل، ۱۳۸۹: ۲۷، ۲۸) علت اصلی بسیاری از پروژه‌های توسعه که ناموفق بوده است، عدم مشارکت فعال، مؤثر و پایدار مردمی است. (Ali shah, 2009: 175) اهمیت مشارکت به حدی است که در بسیاری از روش‌های مداخله مردمی جهت تحریک توسعه پایدار روستایی (در حد اعلاي خود) ایده مشارکت یک اصل

¹ Rural of The Development

² Sustainable Development

پیشرو بشمار می رود. (Leeuwis, 2000: 931) در واقع اصل مشارکت در برنامه‌ریزی توسعه همزمان با تکامل و اصلاح نگرش به مفهوم "توسعه" جایگاه بیشتری یافته است. به عبارت دیگر، تاکید بر اصل مشارکت در برنامه‌ریزی به این دلیل است که توسعه بیش از همه به انگیزش و یادگیری نیازمند است و در بهبود و کفایت مستمر توانایی‌های درونی تجلی می‌یابد. (رضوانی، ۱۳۹۳: ۲۳۰) در پایان می‌توان گفت آینده‌ای امیدوارکننده زمانی به وقوع خواهد پیوست که مردم مشتاق باشند در امر توسعه مشارکت کنند و منابع‌شان را در مسیر توسعه جامعه‌شان به کار گیرند. (مطیعی لنگرودی و سخایی، ۱۳۸۸: ۱۱۵) مشارکت از یک سوی، بعنوان کلیدی‌ترین عنصر در دستیابی به اهداف عمرانی و توسعه روستایی از اهمیت خاصی برخوردار است. (شیخ حسنی و مهاندوست، ۱۳۸۹: ۱۱۰) و از سوی دیگر، یکی از الزام‌آورترین رویکردها در فرآیند توسعه جوامع محلی محسوب می‌شود. (اسکندری نوده، ۱۳۹۱: ۵) پژوهش حاضر با هدف تبیین و بررسی مولفه‌های تأثیرگذار بر میزان مشارکت و ارتباط آن با سطح توسعه یافتگی نواحی روستایی، در دهستان پنجه علی، شهرستان قروه در جهت پاسخگویی به سوالات زیر است.

۱) از بین مولفه‌ها (اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی) کدام یک بیشترین تأثیر را در امر مشارکت دارند؟

۲) میزان مشارکت روستاییان در ابعاد (اقتصادی، اجتماعی و محیطی) در چه وضعیتی قرار دارد؟

۳) بین سطح مشارکت و سطح توسعه یافتگی روستایی چه ارتباطی وجود دارد؟

پیشینه تحقیق

در سالهای اخیر واژه مشارکت به یک واژه بدیل در ادبیات توسعه واقع گشته و لزوم توجه جدی به آن باعث شده محققان در سالهای اخیر کتب‌ها، مقالات، گزارش‌ها و ... را درباره آن انتشار دهند. البته لازم به ذکر است که هر یک از پژوهشگران ابعادی از مشارکت را مورد بررسی قرار داده‌اند. در اینجا ما از پیشینه‌های نسبتاً جدید و در خور نوضوع خود استفاده کرده ایم که در جدول زیر آورده شده است.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

جدول ۱. پیشینه تحقیق

نویسنده	سال	عنوان	یافته‌ها
Ghorbani & et al	2017	Analysis of Participatory Need Measurement for Establishment of Rural Communities Based Management (Case Study: Bozijan Village, Mohallat District, Markazi Province)	در این مقاله همه‌ی مشکلات مشارکت از دیدگاه ذینفعان محلی (مردان و زنان) شناسایی و اولویت بندی شده است که می‌تواند اساس برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری برای دستیابی به توسعه جوامع روستایی باشد.
Bjarstig & Sandstrom	2017	Public-private partnerships in a Swedish rural context - A policy tool for the authorities to achieve sustainable rural development?	یافته‌ها نشان می‌دهد که نقش مقامات و بخش خصوصی در مناطق روستایی ضعیف است و تعدادی از چالش‌های بالقوه مرتبط با قرارداد مشارکت و ظرفیت تسهیل این مشارکت‌ها در تلاش برای افزایش توسعه پایدار روستایی دیده می‌شود.
Ali shah	2009	People's Participation in Rural Development Projects in the North-West Frontier Province of Pakistan: A Comparative Review and Analysis of Sarhad Rural Support Programme (SRSP) and Integrated Rural Development Project (IRDP)	یافته‌ها نشان می‌دهد که میزان و کیفیت مشارکت، هزینه و سودمندی مشارکت و تأثیر مشارکت و در نتیجه، عملکرد و پایداری؛ بیشتر در سازمان دولتی دیده می‌شود تا غیر دولتی چرا که در سازمان دولتی پروژه نسبتاً یکپارچه، کارآمد و پایدارتر از سازمان غیردولتی است.
محمدی یگانه و دیگران	۱۳۹۲	تحلیلی بر موانع اقتصادی - اجتماعی مشارکت روستاییان در فرآیند مدیریت روستایی	یافته‌ها نشان می‌دهد که سطح مشارکت روستاییان در فرآیند مدیریت روستایی در وضعیت مناسبی قرار ندارد؛ و میان ویژگی‌های فردی روستاییان و سطح توسعه‌یافتگی روستاهای مورد مطالعه با سطح مشارکت رابطه معنی داری وجود دارد. از دیدگاه مردم و مسئولین کمبود درآمد روستاییان به عنوان مهم‌ترین مانع مشارکت آنان در فرآیند مدیریت روستایی شناخته شد.
برقی و همکاران	۱۳۹۲	بررسی عملکرد شوراهای اسلامی روستا و میزان مشارکت مردم در توسعه روستایی در دهستان حسین‌آباد شهرستان نجف‌آباد	یافته‌ها نشان می‌دهد که عملکرد شوراهای اقتصادی با توجه به آزمون دو جمله‌ای و نسبت مشاهده شده، معنی دار نبوده است؛ ولی عملکرد اجتماعی شان مطلوب تر از وضعیت اقتصادی و بیشتر از سطح متوسط می‌باشد؛ و در حوزه فرهنگی کمتر از سطح متوسط بوده است؛ اما در بخش مشارکت مردمی، یافته‌ها نشان می‌دهد که مشارکت مردم در توسعه روستا از سطح متوسط بیشتر است.
لنگرودی و سخایی	۱۳۸۸	مشارکت مردمی و توسعه‌یافتگی روستایی در دهستان سلگی شهرستان نهاوند	یافته‌ها نشان می‌دهد که در منطقه مورد مطالعه، علاوه بر وجود پتانسیل‌ها و زمینه‌های مشارکت در توسعه روستایی، موانع و مشکلاتی در چهار دسته‌ی اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی بر سر راه مشارکت پویا و فعال وجود دارد که رفع هرکدام از آنها مستلزم به‌کارگیری راهکارهای ویژه است. مجموعه اقدامات مذکور، به ارائه راهکار و برنامه‌ریزی منطبق با توانمندی‌های موجود در ناحیه روستایی مورد نظر نیاز دارد.

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۰

مبانی نظری

کلمه مشارکت معادل اصطلاح **Participation** است. این کلمه از ریشه **Part** به معنای قسمت، جز و بخش گرفته شده است و به سهم شدن در چیزی یا گرفتن قسمتی از آن است. (رضوانی، ۱۳۹۳: ۱۱۴) در واقع مشارکت به "عمل شرکت کردن و سهم شدن در چیزی" گفته می شود. (یا سوری و همکاران، ۱۳۹۵: ۹۱) در فرهنگ‌های مختلف لغات و اصطلاحات، در برابر واژه مشارکت این معانی به کار رفته است: اشتراک مساعی، قدرت دادن، سهم شدن، بسیج مردم، مسئولیت پذیر، واگذاری امور، خودگردانی، تقسیم‌کار، ازسالی کردن، خودیاری، خوداتکایی و عدم تمرکز به علاوه این مفهوم بیشتر در کنار واژه "توسعه" به کار رفته است؛ و با ترکیب آن نگرش جدید توسعه مشارکتی رایج شده است. (اسکندری نوده، ۱۳۹۱: ۴) اگر چه مفهوم مشارکت تعریف یکنواختی ندارد، اما تمام تعاریف دارای ویژگی‌های مشترکی هستند که مهم‌ترین آن‌ها شامل، همکاری داوطلبانه و متقابل؛ تعهد بلندمدت رسمی یا تعهد متقابل برای انجام همکاری (Bjarstig & Sandstrom, 2017: 59). مشارکت یک روند است که در آن افزایش ظرفیت افراد برای بهبود زندگی خود و تسهیل اجتماعی و تغییر به نفع گروه‌های محروم و یا حاشیه نشین^۳ است. (Cleaver, 1999: 598) از بعد توسعه می‌توان گفت که مشارکت به‌عنوان یک فرآیند اجتماعی^۴، عام، جامع، چندبعدی و چند فرهنگی^۵ است که هدف آن کشف شدن همه مردم به ایفای نقش در همه مراحل توسعه است. (اسدی و همکاران، ۱۳۹۵: ۶۳) در واقع شرکت آگاهانه و خودانگیخته (داوطلبانه) افراد در برنامه توسعه هر جامعه است. (تقدیسی و احمدی شاپور آبادی، ۱۳۹۵: ۲۱) چرا که مردم با کمک مشارکت و بدون اتکای جدی بر برنامه‌های رسمی می‌توانند بر مشکلاتشان فایز آیند، یعنی خوداتکا^۶ شوند و نیازهای اساسی‌شان را رفع کنند. (مطیعی لنگرودی و سخایی، ۱۳۸۸: ۱۱۵) رابرت چمبرز^۷ در مفهوم مشارکت می‌گوید؛ واژه مشارکت به سه شیوه مورد استفاده قرار می‌گیرد.

(۱) بعنوان یک برچسب تزئینی بکار می‌رود تا هر پیشنهادی را خوب جلوه دهد.

(۲) توصیف کننده عمل همیاری^۸ می‌باشد تا بتوان از این راه نیروی کار محلی را بسیج نمود.

(۳) مشارکت برای توصیف فرآیند اختیار دادن به مردم بکار برده می‌شود بطوری که کنترل امور مختلف را خود به دست بگیرند، اعتماد به نفس^۹ بیشتری کسب نمایند و تصمیمات را خودشان اتخاذ کنند. (اسکندری نوده، ۱۳۹۱: ۳) و محورهای اصلی آن شامل (۱) تاکید بیشتر بر نیازهای مردم؛ (۲) تشویق و افزایش مشارکت مردم در هر مرحله از فرآیند برنامه‌ریزی؛ (۳) بسط و ترویج سرمایه‌گذاری‌های کوچک که مردم قادر به اجرای آن باشند؛ (۴) کاهش

³ Margin

⁴ Social Process

⁵ Multi Cultural

⁶ Yourself

⁷ Robert Chambers

⁸ Cooperation

⁹ Self Confidence

هزینه‌های مردم و در مقابل افزایش درآمدهای آنان؛ ۵) تشویق مردم در جهت تداوم و نگهداری پروژه‌های توسعه (افزایش آگاهی‌های مردم و کاهش زمان و هزینه طرح‌ها و پروژه‌ها). (برقی و همکاران، ۱۳۹۵: ۵۶؛ ۵۷).

ویتز^{۱۰} می‌گوید؛ توسعه ثمره مجموعه‌ای از فعالیت‌ها است که توسط افراد داوطلبی که از امکانات شخصی (اقدامات خصوصی) خویش استفاده می‌کنند و توسط دولت‌ها که به وسیله اعمال قانون (اقدامات دولتی) از امکانات عمومی استفاده می‌کنند آغاز می‌شود. هدف کلی از توسعه روستایی در ممالک در حال توسعه قبل از هر چیز ارتقای پایگاه اجتماعی^{۱۱} خود است. جهت جلب مشارکت مردم در سطح محلی دو شرط باید رعایت شود (۱) سازماندهی کشاورزان در انجمن‌های محلی دهقانی که مورد قبول مردم باشد. درک و بینش برنامه‌ریزان^{۱۲} از نظام ارزشی و روش زندگی مردم (۲) درک و بینش برنامه‌ریزان از نظام ارزشی و روش زندگی مردم.

شارل فوریه^{۱۳} از اندیشه‌گران به نام مکتب تعاونی با طرح نظریه کار دل انگیز به همکاری و مشارکت نگریسته است. کار مطبوع و دل انگیز به طور جمعی و به هیأت اجتماع میسر است. وی مشارکت را در بطن انسان می‌داند که تجلی آن نیازمند همگرایی افراد جامعه است؛ بنابراین نظریه کار دل انگیز در قالب مکتب رفتارگرایی^{۱۴} جای دارد، چرا که رفتار و کردار را عامل بروز تمایل به مشارکت در انسان می‌داند. (میکانیکی و نیک فرجام، ۱۳۹۳: ۵۱ و ۵۲).

واژه مشارکت و مشارکتی در چارچوب توسعه پایدار برای اولین بار در اواخر دهه ۱۹۵۰ به وجود آمد و ورود آن به عرصه‌ی روستایی در دهه‌های ۱۹۷۰ و ۱۹۸۰ بوده است، یعنی زمانی که رشد و گسترش راهبردهای توسعه مبتنی بر رشد اقتصادی و صنعتی شدن کشورهای توسعه یافته و استفاده از آن‌ها در بسیاری از کشورهای جهان سوم، موجب شد تا پیامدهای منفی آن نظیر مهاجرت‌های^{۱۵} لجام گسیخته و ... حادث شود، در نتیجه بسیاری از کشورها و نظریه پردازان توسعه، در صدد برآمدن تا نسبت به رهیافت‌های اتخاذ شده تجدید نظر کرده و موضوع مشارکت و از جمله مشارکت روستاییان و مکانیزم‌های جلب و بکارگیری آنها در برنامه‌های توسعه روستایی مورد توجه واقع گردیده و مفهوم جدیدی از توسعه با عنوان "توسعه مشارکتی"^{۱۶} وارد ادبیات توسعه شد. (رضوانی، ۱۳۹۳: ۱۱۳) در بعد توسعه روستایی، مشارکت به معنای دخالت مردم در فرایندهای تصمیم‌گیری، اجرای طرح‌ها و استفاده از منابع توسعه و مداخله آن‌ها در ارزیابی این گونه طرح‌هاست. (یاسوری و همکاران، ۱۳۹۵: ۹۱).

¹⁰ Waits

¹¹ Social Base

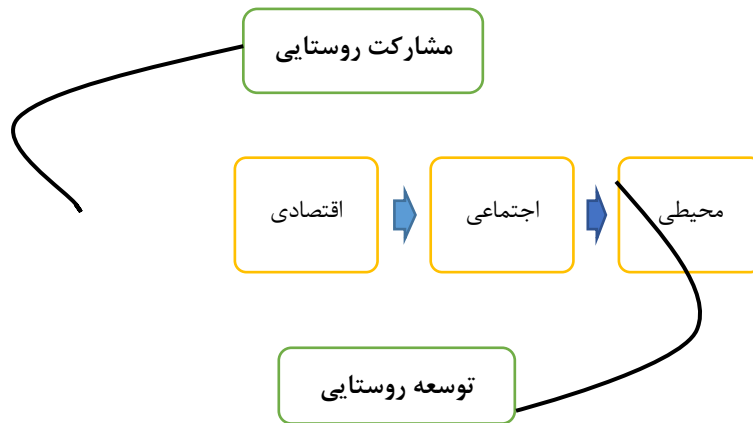
¹² Planners

¹³ Charles Fourier

¹⁴ Behaviorism

¹⁵ Immigration

¹⁶ Participatory Development

شکل ۱. مدل مفهومی تحقیق

منبع: یافته های تحقیق، ۱۴۰۰

روش تحقیق

نوع تحقیق در این مقاله کاربردی و مبنای روش پژوهش آن به صورت توصیفی - تحلیلی است. در پژوهش حاضر روش گردآوری به صورت کتابخانه ای و میدانی (پرسشنامه) است. روش تجزیه و تحلیل اطلاعات به صورت آمار توصیفی و استنباطی (تحلیل مسیر، آزمون تی تک نمونه ای و ضریب همبستگی پیرسون) صورت گرفت. قلمرو مکانی این پژوهش دهستان پنجه علی شمالی در شهرستان قروه در محدودی جنوب شرقی استان کردستان می باشد که تمام روستاهای دهستان که مشتمل بر ۱۴ روستای دارای سکنه بوده و ۲ روستای بدون سکنه می باشد. بر اساس داده های سر شماری عمومی نفوس و مسکن (۱۳۹۵) مجموع خانوارهای ساکن در این دهستان ۱۴۱۲ خانوار و ۴۶۴۳ نفر جمعیت می باشد. تعداد نمونه لازم جهت تکمیل پرسشنامه با استفاده از فرمول کوکران ۲۵۸ خانوار تعیین شده است. البته لازم به ذکر است که ما در این تحقیق روستاهای زیر ۴۰ خانوار را حذف و روستاهای بالای ۴۰ خانوار را مورد ارزیابی قرار داده ایم. ضمناً جهت تکمیل پرسشنامه در سطح روستا از روش نمونه گیری تصادفی ساده استفاده شد تا اصل فرصت برابر برای تمامی خانوارها فراهم باشد.

جدول ۲. تعیین حجم نمونه

نام روستاها	خانوار	جمعیت کل	تعداد پرسشنامه
پیرباباعلی	۱۱۸	۴۴۵	۲۴
شانوره	۲۵۷	۸۰۳	۵۳
بالوانه معتمدی	۷۸	۲۷۱	۱۶
تاه آباد جامه شوران	۸۴	۳۰۷	۱۷
جامه شوران	۷۷	۲۴۲	۱۶
کاظم آباد	۵۶	۱۷۶	۱۲
کامشگران	۲۲۶	۷۶۴	۴۷
چمقلو	۱۷۵	۵۵۸	۳۶
کائی گنجی	۱۸	۵۸۸	۳۷
کل	۱۲۵۱	۴۱۵۴	۲۵۸

منبع: شناسنامه آبادی های استان کردستان، ۱۳۹۵

برای روایی و پایایی پرسشنامه از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد و برای این منظور تعداد ۲۰ پرسشنامه تکمیل و پیش آزمون گرفته شد؛ ضریب آلفای به دست آمده ۰/۷۹ درصد بود که نشان دهنده سطح روایی و پایایی بالای پرسشنامه است.

جدول ۳. مولفه های تأثیرگذار بر امر مشارکت

شاخص	گویه
اقتصادی	میزان تمایل به مشارکت در زمینه مالی برای مشکلات روستا- میزان اعتقاد به اختصاص بخشی از درآمد خود برای طرحهای روستایی- میزان تمایل به مشارکت در اهدای زمین برای طرح های روستای- میزان تمایل به مشارکت کاری و فیزیکی در جهت توسعه روستا- میزان مشارکت در ارتباط با امور مختلف عمرانی در روستا- میزان بهبود وضعیت اقتصادی مردم روستا در صورت مشارکت- حاضر به کار داوطلبانه (بدون دریافت مزد) در اجرای طرح های عمرانی در روستای خود- میزان جذب شما به مشارکت در پروژه های اقتصادی توسط مسئولین- میزان اثرگذاری درآمد بر مشارکت- میزان اثر گذاری بیکاری و فقر در امر مشارکت- میزان اثر گذاری رضایت شغلی بر امر مشارکت- میزان اثر گذاری منابع مالی شوراها بر امر مشارکت- میزان اثر گذاری منابع درآمدی دهیاریها بر امر مشارکت- میزان اثر گذاری، بالا بودن هزینه های زندگی بر امر مشارکت- میزان پروژه های اقتصادی اجرا شده در سطح روستا- میزان مشارکت در پروژ های اجرا شده در روستا- میزان مشارکت مالی در صورت بازسازی و توسعه شبکه و تاسیسات
اجتماعی	میزان استفاده از تلویزیون- میزان استفاده از رادیو- میزان استفاده از اینترنت- میزان مطالعه کتاب، روزنامه و مجله- میزان کمک به دیگران در مواقع گرفتاری- میزان جویای احوال شدن- میزان کمک در امور کشاورزی- میزان اختلاف بر سر مسائل کشاورزی با هم روستاییان خود- میزان اختلافات مذهبی با هم روستاییان خود- میزان انگیزه مشارکت در شما- میزان خوش قولی- میزان اعتماد به یکدیگر یا هم روستاییان خود- میزان امانت داری- میزان روراستی- میزان آگاهی از مزایای مشارکت- میزان توجه به نظریات دیگران یا هم روستاییان خود- امانت دادن وسایل کار (مثل ادوات کشاورزی و ...) به هم روستاییان خود- میزان احساس مسئولیت- حاضر به پول قرض دادن به همسایه ها یا هم روستاییان خود- میزان مشارکت در برگزاری مراسم عروسی و عزاداری- میزان مشارکت در زمینه برگزاری مراسم ملی - مذهبی و انتخابات- میزان تمایل روستاییان به مشارکت فکری و مشورتی- میزان

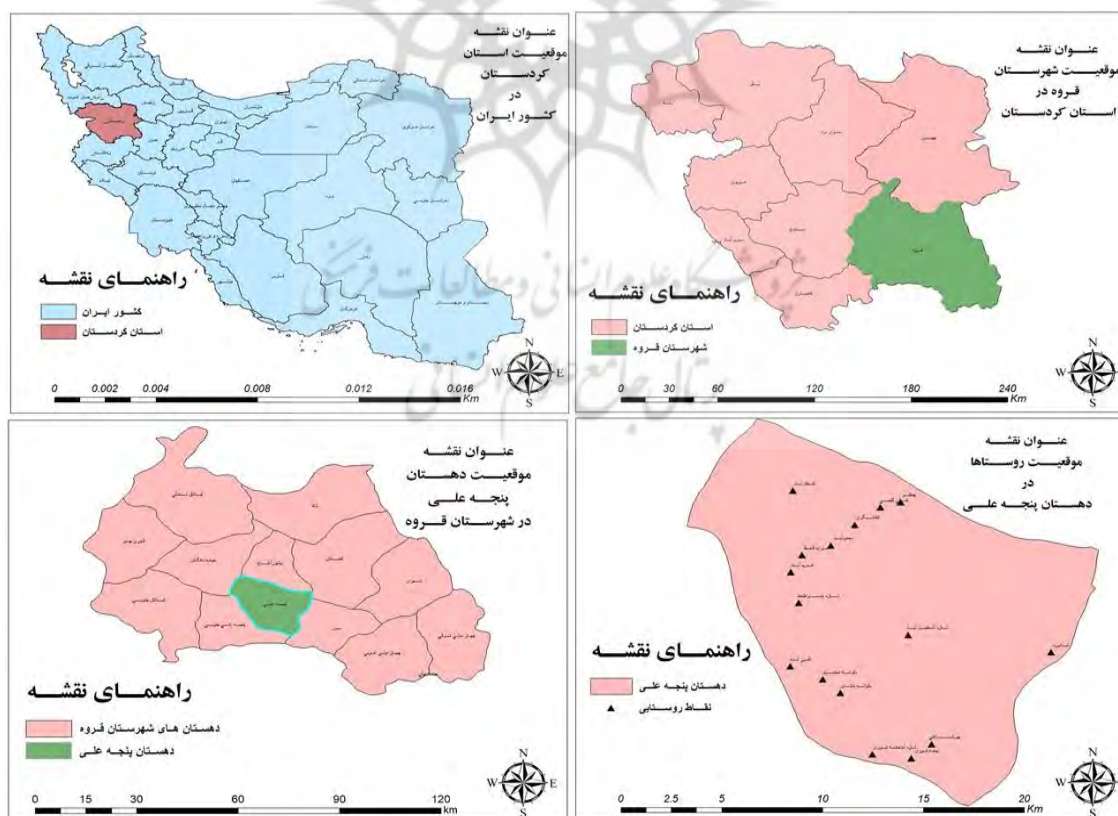
<p>توجه به قوانین در ساخت وسازها- میزان شرکت در جلسات شورای اسلامی- میزان اطلاع‌رسانی مشکلات به شوراهای میزان استفاده شوراهای از نظریات مردم در حل مسائل و مشکلات روستا</p>	
<p>میزان مشارکت در حفظ محیط‌زیست- میزان مشارکت در لایروبی جویها و کانالها- میزان مشارکت در حفظ و سالم سازی محیط روستا- میزان مشارکت در کاشت، داشت، برداشت محصولات کشاورزی- میزان مشارکت در بهره برداری از مراتع- میزان مشارکت در جلوگیری از تخریب مراتع- میزان مشارکت در عدم استفاده از مراتع حفاظت شده- میزان مشارکت در توسعه کالبدی- میزان مشارکت در دفع زباله و پسماندها- میزان مشارکت در نگهداری و تسطیح راههای واقع در حریم اراضی روستا- میزان مشارکت در حفظ نظافت و ایجاد مقررات بهداشتی- میزان مشارکت در پاکیزگی معابر- میزان مشارکت در جلوگیری از امراض دامی- میزان مشارکت با دامپزشکان در زمینه واکسیناسیون دام و طیور</p>	<p>محیطی</p>

منبع: یافته های تحقیق، ۱۴۰۰

ویژگی های منطقه مورد مطالعه

دهستان پنجه علی شمالی در بخش مرکزی شهرستان قروه واقع شده است. این دهستان از شمال به دهستان یالغور آغاج، از جنوب به دهستان پنجه علی جنوبی، از شرق به دهستان های بدر و قصلان و از غرب به دهستان حومه دهگلان متصل است و بین ۴۷ درجه و ۳۸ دقیقه تا ۴۷ درجه و ۵۰ دقیقه طول شرقی و ۳۵ درجه و ۲ دقیقه تا ۳۵ درجه و ۱۲ دقیقه عرض شمالی واقع گردیده است. موقعیت سیاسی دهستان مورد مطالعه در نقشه زیر قابل نمایش می باشد.

شکل ۲. موقعیت سیاسی منطقه مورد مطالعه

منبع: سازمان نقشه برداری کشور

اساس اقتصاد دهستان مورد مطالعه به کشاورزی و دامداری استوار است. مهمترین اقلام کشاورزی و باغداری دهستان شامل جو، گندم، نباتات علوفه ای و ... می‌باشد. از بین میوه ها هم می توان به انگور اشاره کرد. از لحاظ دام میتوان به گوسفند، بز و گاو اشاره کرد، در این دهستان دامداری و دامپروری از دیر باز مهمترین رشته اقتصادی محسوب می شود، در نتیجه محصولات دامی از جمله روغن جنبه صادراتی به خود گرفته است.

جدول ۶. میزان برخورداری روستاهای مورد مطالعه از شاخص‌های توسعه.

نام روستا	برخورداری ها	مجموع
پیربابعلی	راه آسفالته؛ دبستان؛ مدرسه راهنمایی مختلط؛ مسجد؛ دهیار؛ مروج کشاورزی؛ شورای حل اختلاف؛ شبکه سراسری برق؛ گاز لوله کشی؛ آب لوله کشی؛ سامانه تصفیه آب؛ غسلخانه؛ بقالی؛ نانوايي؛ دفتر مخابرات؛ دسترسی به وسیله نقلیه عمومی	۱۶
شانوره	راه آسفالته؛ مهد کودک؛ دبستان؛ مدرسه راهنمایی مختلط؛ مسجد؛ امام زاده؛ شورای اسلامی؛ دهیار؛ شورای حل اختلاف؛ شبکه سراسری برق؛ گاز لوله کشی؛ آب لوله کشی؛ سامانه تصفیه آب؛ خانه بهداشت؛ بهوز؛ غسلخانه؛ بقالی؛ نانوايي؛ دسترسی به وسیله نقلیه عمومی	۱۹
بالوانه معمدی	دبستان؛ مدرسه راهنمای مختلط؛ مسجد؛ شورای اسلامی روستا؛ شبکه سراسری برق؛ گاز لوله کشی؛ آب لوله کشی؛ خانه بهداشت؛ نمایندگی پخش سیلندر گاز؛ بقالی؛ نانوايي؛ دفتر مخابرات؛ دسترسی به وسیله نقلیه عمومی	۱۳
تازه آباد جامه شوران	دبستان؛ مسجد؛ شورای اسلامی روستا؛ دهیار؛ شورای حل اختلاف؛ شبکه سراسری برق؛ گاز لوله کشی؛ آب لوله کشی؛ سامانه تصفیه آب؛ خانه بهداشت؛ بهیار یا مامایی روستایی؛ بهوز؛ نمایندگی پخش نفت سفید؛ بقالی؛ نانوايي؛ دسترسی به وسیله نقلیه عمومی	۱۶
جامه شوران	دبستان؛ مدرسه راهنمایی پسرانه؛ مدرسه راهنمایی دخترانه؛ دبیرستان نظری پسرانه؛ دبیرستان نظری دخترانه؛ مسجد؛ شورای اسلامی روستا؛ دهیار؛ شورای حل اختلاف؛ شبکه سراسری برق؛ گاز لوله کشی؛ آب لوله کشی؛ سامانه تصفیه آب؛ خانه بهداشت؛ بهوز؛ فروشگاه تعاونی؛ بقالی؛ نانوايي؛ گوشت فروشی؛ قهوه خانه؛ دفتر مخابرات؛ دسترسی به وسیله نقلیه عمومی	۲۲
کاظم آباد	جاده آسفالته؛ دبستان؛ مسجد؛ شبکه سراسری برق؛ گاز لوله کشی؛ آب لوله کشی؛ سامانه تصفیه آب؛ غسلخانه؛ بقالی؛ دسترسی به وسیله نقلیه عمومی	۹
کامشگران	جاده آسفالته؛ دبستان؛ مسجد؛ شورای اسلامی روستا؛ دهیار؛ مرکز خدمات جهاد کشاورزی؛ شورای حل اختلاف؛ شبکه سراسری برق؛ گاز لوله کشی؛ آب لوله کشی؛ خانه بهداشت؛ بهوز؛ نمایندگی پخش سیلندر گاز؛ بقالی؛ نانوايي؛ گوشت فروشی؛ دسترسی به وسیله نقلیه عمومی	۱۷
چمقلو	جاده آسفالته؛ دبستان؛ زمین ورزشی؛ مسجد؛ شورای اسلامی روستا؛ دهیار؛ شورای حل اختلاف؛ شبکه سراسری برق؛ گاز لوله کشی؛ آب لوله کشی؛ سامانه تصفیه آب؛ سامانه جمع آوری زباله؛ نمایندگی پخش نفت سفید؛ فروشگاه تعاونی؛ بقالی؛ نانوايي؛ گوشت فروشی؛ دسترسی عمومی به اینترنت؛ دسترسی به وسیله نقلیه عمومی	۱۹
کانی گنجی	مهد کودک؛ جاده آسفالته؛ دبستان؛ مدرسه راهنمایی پسرانه؛ مدرسه راهنمایی دخترانه؛ دبیرستان نظری پسرانه؛ مسجد؛ شورای اسلامی روستا؛ دهیار؛ پاسگاه نیروی انتظامی؛ شورای حل اختلاف؛ شرکت تعاونی روستایی؛ شبکه سراسری برق؛ گاز لوله کشی؛ آب لوله کشی؛ مرکز بهداشتی روانی؛ داروخانه؛ خانه بهداشت؛ پزشک خانواده؛ پزشک؛ دندانپزشک؛ بهیار یا مامایی روستایی؛ بهوز؛ غسلخانه؛ سامانه جمع آوری زباله؛ نمایندگی پخش سیلندر گاز؛ بقالی؛ نانوايي؛ گوشت فروشی؛ قهوه خانه؛ بانک؛ تعمیرگاه ماشین آلات کشاورزی؛ دفتر پست؛ دفتر مخابرات؛ دسترسی به وسیله نقلیه عمومی	۳۵

منبع: شناسنامه آبادی های سال ۱۳۹۵

یافته های تحقیق

بررسی آماری مستخرج از اطلاعات پرسشنامه بیانگر آن است که از مجموع جامعه آماری، ۷۹/۵ درصد مرد و ۲۰/۵ درصد از جامعه نمونه را زنان تشکیل داده اند. ترکیب سنی پاسخگویان بیانگر آن است که ۲۴ درصد از پاسخگویان در محدوده سنی ۲۰ تا ۳۰ ساله؛ ۳۹/۱ درصد ۳۰ تا ۴۰ ساله؛ ۲۳/۳ درصد ۴۰ تا ۵۰ ساله و ۱۳/۲ درصد بالای ۵۰ سال سن داشتند. وضعیت تحصیلی پاسخگویان هم در ۷ گروه تعیین شد که ۴ درصد بی سواد؛ ۲۳/۶ درصد ابتدایی؛ ۲۶ درصد راهنمایی؛ ۱۱/۲ درصد متوسطه؛ ۲۶ درصد دیپلم و فوق دیپلم؛ ۹/۷ درصد لیسانس و ۳/۱ درصد هم لیسانس و بالاتر از آن بوده است. وضعیت اشتغال هم به ۸ گروه تعیین شد که ۳/۹ درصد شاغل دولتی؛ ۳۲/۲ درصد کشاورز؛ ۵/۸ درصد صنعتی؛ ۱۰/۱ درصد خدمات؛ ۱۳/۲ درصد دامداری؛ ۱۵/۱ درصد کارگر؛ ۱۶/۳ درصد خانه دار و ۳/۵ درصد شغل آزاد را برگزیده اند.

جدول ۷. وضعیت توصیفی پاسخ گویان بر اساس بیشترین پاسخ دهنده

درصد	تعداد	بیشترین پاسخگو	مولفه
۷۹/۵	۲۰۵	مرد	جنسیت
۳۹/۱	۱۰۱	۳۰ تا ۴۰ ساله	وضعیت سنی
۲۶	۶۷	راهنمایی	وضعیت تحصیلی
۲۶	۶۷	دیپلم و فوق دیپلم	
۳۲	۸۳	کشاورز	وضعیت اشتغال

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۰

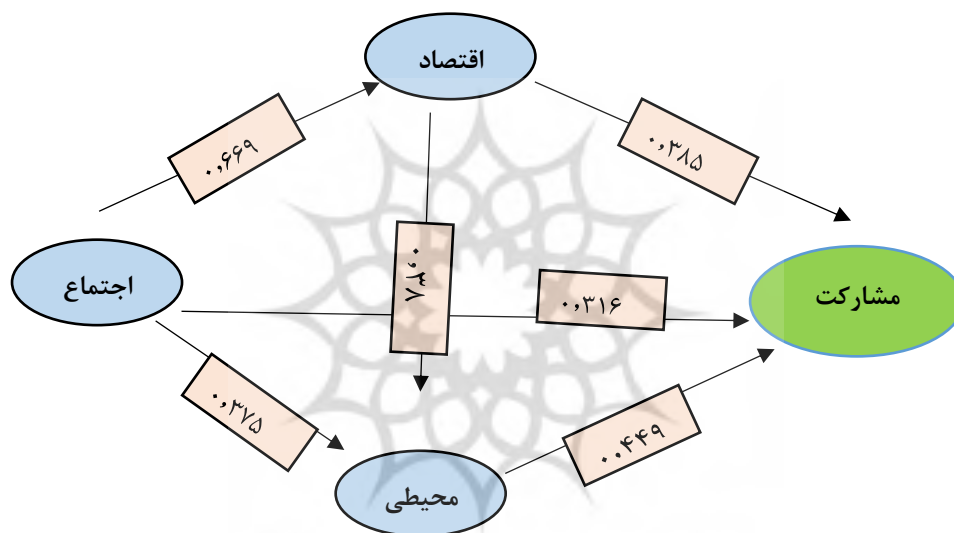
برای بررسی تأثیرگذاری مولفه‌ها بر امر مشارکت از مدل تحلیل مسیر استفاده شد. در این راستا، ابعادهای مشارکت (اقتصادی، اجتماعی و محیطی) به عنوان متغیر مستقل و مشارکت را به عنوان متغیر وابسته را در این مدل مورد سنجش قرار دادیم، (شکل) مقدار ضریب تعیین برابر ۱ می‌باشد. بر اساس نتایج جدول. می‌توان دریافت که با افزایش یک واحد انحراف استاندارد در متغیر اقتصادی، مشارکت به میزان ۰/۳۸۵ انحراف استاندارد افزایش می‌یابد. با افزایش یک واحد انحراف استاندارد در متغیر اجتماعی، مشارکت به میزان ۰/۳۱۶ انحراف استاندارد افزایش می‌یابد و با افزایش یک واحد انحراف استاندارد در متغیر محیطی، مشارکت به میزان ۰/۴۴۹ انحراف استاندارد افزایش می‌یابد. در ادامه تحلیل با انجام تحلیل واریانس، تأثیرات مستقیم هر یک از ابعاد را بر امر مشارکت، محاسبه و در ادامه با ضرب کردن کلیه مسیرها در فاکتور مورد نظر (مشارکت) و در نهایت با جمع کردن همه آنها با یکدیگر، تأثیرات غیرمستقیم را هم نیز محاسبه کردیم.

جدول ۸. خلاصه مدل و ضریب تحلیل مسیر برای ابعاد مشارکت

خطای برآورد شده		آر R		مدل
۰/۰۰۰۰۰		۱/۰۰۰۰a		
سطح معناداری	ضرایب استاندارد	ضرایب غیر استاندارد		
	بتا	Std	B	
۰/۰۰۰	۰/۳۸۵	۰/۰۰۰	۰/۳۳۳	بعد اقتصادی
۰/۰۰۰	۰/۳۱۶	۰/۰۰۰	۰/۳۳۳	بعد اجتماعی
۰/۰۰۰	۰/۴۴۹	۰/۰۰۰	۰/۳۳۳	بعد محیطی

a مقدار ثابت پیش‌بینی شده برای، بعد اقتصادی، بعد اجتماعی و بعد محیطی

شکل ۲. نمودار تحلیل مسیر متغیر وابسته (مشارکت) و متغیرهای مستقل اقتصادی، اجتماعی، محیطی.

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۰

همانطور که در جدول زیر نظاره‌گر هستید در منطقه مورد مطالعه، ابعاد اجتماعی بیشترین تاثیر را بر امر مشارکت به خود اختصاص داده است. طبق این مدل بیشترین اثرگذاری به ترتیب مربوط به ابعاد اجتماعی با ۰/۸۵۵ درصد؛ ابعاد اقتصادی با ۰/۵۵۵ درصد و ابعاد محیطی با ۰/۴۴۹ درصد، کمترین اثر را بر امر مشارکت، در منطقه مورد مطالعه نشان می‌دهد.

جدول ۹. اثرات ابعادها بر امر مشارکت

ابعاد	تاثیرات مستقیم	تاثیرات غیر مستقیم	تاثیرات کل	رتبه
اقتصادی	۰/۳۸۵	۰/۱۷۰	۰/۵۵۵	۲
اجتماعی	۰/۳۱۶	۰/۵۴۰	۰/۸۵۵	۱
محیطی	۰/۴۴۹	-	۰/۴۴۹	۳

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۰

بر اساس آزمون تی تک نمونه ای، پاسخ دهندگان، بعد محیطی را با میانگین ۳/۳۰ درصد و آماره آزمون تی ۶/۰۲۶ درصد؛ و بعد اجتماعی را با میانگین ۳/۱۵ درصد و آماره آزمون تی ۴/۴۱۶ درصد، مناسب ارزیابی کرده اند؛ و بیان کرده اند که مشارکت در زمینه محیطی و اجتماعی در منطقه مورد مطالعه در وضعیت خوبی قرار دارد. اما در زمینه یا بعد اقتصادی وضعیت خوب به نظر نمی رسد، این بعد با میانگین ۲/۹۰ درصد، پایین تر از حد متوسط یعنی ۳ قرار دارد و آماره تی آن ۲/۲۵۱- و منفی برآورد گشته است. بر اساس این آزمون و با احتساب دامنه طیفی که بین ۱ تا ۵ (طیف لیکرت) در نوسان است، میانگین ها بجز میانگین بعد اقتصادی با ۲/۹۱ درصد، بالاتر از حد متوسط یعنی ۳ بوده اند که نشان دهنده سطح مشارکت این دو بعد در حد متوسط تا کمی بالا است.

جدول ۱۰. میزان مشارکت روستاییان در ابعاد (اقتصادی، اجتماعی و محیطی) بر اساس آزمون تی تک نمونه ای

مطلوبیت عددی آزمون شده: ۳							ابعاد
ضریب اطمینان ۹۵٪		تفاوت میانگین	سطح معناداری	درجه آزادی	آماره t	میانگین	
حد بالا	حد پایین						
-۰/۰۱۲۴	-۰/۱۸۵۵	-۰/۰۹۸۹۵	۰/۰۲۵	۲۵۷	-۲/۲۵۱	۲/۹۰	اقتصادی
۰/۲۳۰۷	۰/۰۸۸۴	۰/۱۵۹۵۶	۰/۰۰۰	۲۵۷	۴/۴۱۶	۳/۱۵	اجتماعی
۰/۴۱۰۳	۰/۲۰۸۲	۰/۳۰۹۲۵	۰/۰۰۰	۲۵۷	۶/۰۲۶	۳/۳۰	محیطی

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۰

برای بررسی ارتباط بین سطح مشارکت و سطح توسعه یافتگی از ضریب همبستگی پیرسون استفاده شد. در این مرحله ما دو مولفه را یعنی سطح مشارکت و سطح توسعه یافتگی را باهم و طبق ضریب همبستگی پیرسون مورد سنجش قرار دادیم. ضریب به دست آمده در این روش آماری برابر است با ۰/۹۹۸ درصد، ضمناً ضریب به دست آمده در سطح خطای کمتر از ۰/۰۱ درصد، بوده است. بررسی ها نشان می دهد که بر اساس سطح مشارکت، تفاوت معنی داری در سطح توسعه یافتگی روستاها که دست آمده است. جهت این رابطه مثبت برآورد شده که نشان دهنده وجود رابطه مستقیم بین این دو مولفه است. بنابراین می توان گفت که با افزایش میزان مشارکت، سطح توسعه یافتگی افزایش می یابد.

جدول ۱۱. سنجش ارتباط مشارکت با سطح توسعه یافتگی بر اساس ضریب همبستگی پیرسون

سطح توسعه یافتگی	مشارکت	ضریب همبستگی پیرسون	مشارکت
۰/۹۹۸**	۱	ضریب همبستگی پیرسون	مشارکت
۰/۰۰۰	-	سطح معناداری	
۲۵۸	۲۵۸	حجم نمونه	
۱	۰/۹۹۸**	ضریب همبستگی پیرسون	سطح توسعه یافتگی
-	۰/۰۰۰	سطح معناداری	
۲۵۸	۲۵۸	حجم نمونه	

** رابطه معنی داری در سطح خطای کمتر از ۰/۰۱ درصد

نتیجه گیری و پیشنهادات

امروزه بیشتر صاحب نظران توسعه به ویژه توسعه روستایی معتقدند که دستیابی به توسعه پایدار بدون مشارکت آحاد مردم ممکن نیست و بدون تردید با مشارکت مردم دوره گذار توسعه تسهیل، تسریع و کم هزینه تر می شود و از طرف دیگر مشارکت مردم در روند توسعه، نزد صاحب نظران چنان جایگاهی دارد که گاه توسعه را معادل مشارکت دانسته اند و یا مشارکت را وسیله و هدف توسعه ذکر کرده اند. پس می توان نتیجه گرفت برنامه ای موفق است و می تواند در جهت توسعه گام بردارد، که مشارکت آحاد مردم را برانگیزد. چرا که اکثر برنامه های که در جهت توسعه روستایی اجرا شده، به طور کامل موفق نبوده و مشکل اصلی آن هم طبق نظر کارشناسان و حتی خود آحاد جامعه در این است که برنامه ها به صورت تک بعدی و مختص به اجرای دولتی و ارگانها بوده و مردم در آن هیچ نقش و مشارکتی ندارند.

بررسی تأثیرگذاری مولفه ها بر امر مشارکت که بر اساس مدل تحلیل مسیر استفاده شد، نشان می دهد ابعاد اجتماعی با تأثیر کل ۰/۸۵۵ بیشترین تأثیر را بر امر مشارکت در منطقه مورد مطالعه به خود اختصاص داده است. برای بررسی میزان مشارکت روستاییان که از آزمون تی تک نمونه ای استفاده شد، بعد محیطی و بعد اجتماعی به ترتیب با آماره تی؛ ۶/۰۲۶ و ۴/۱۶ مناسب ارزیابی شده اند؛ یعنی مشارکت روستاییان در این دو بعد مناسب؛ و در بعد اقتصادی با آماره منفی ۲/۲۵۱- وضعیت خوب ارزیابی نشد.

برای نشان دادن رابطه مشارکت با سطح توسعه یافتگی هم از ضریب همبستگی پیرسون استفاده شد. بررسی ها نشان داد که رابطه این دو مولفه مثبت است که نشان دهنده رابطه مستقیم و معنا دار این دو مولفه می باشد. بنابراین می توان گفت که با افزایش میزان مشارکت، سطح توسعه یافتگی روستاها افزایش چشمگیری می یابد.

در زمینه همسوی تحقیق، با تحقیقات دیگر باید گفت چند مقاله که بررسی موضوع پرداخته اند، نشان دادند که ارتباط مستقیم و معنا داری بین مقوله مشارکت روستایی و سطح توسعه یافتگی روستایی وجود دارد. مثلاً تحقیق یگانه و همکاران تحت عنوان «تحلیلی بر موانع اقتصادی - اجتماعی مشارکت روستاییان در فرآیند مدیریت روستایی» در سال ۱۳۹۲ نشان می دهد که بین این دو مقوله ارتباط مستقیمی وجود دارد. آنها نیز به این نتیجه که با افزایش مشارکت، سطح توسعه بالا می رود، رسیده اند. یا تحقیق علی بیگی و خانی تحت عنوان «بررسی رابطه مشارکت مردمی و توسعه یافتگی روستایی»، آنها نیز به نتایج مشابهی در این زمینه دست پیدا کرده اند و به این نتیجه که بین سطح مشارکت و توسعه روستایی، ارتباط معنادار و مستقیمی وجود دارد، رسیدند.

در پایان پیشنهادهایی در راستای موضوع ارائه شده که به قرار زیر است، به منظور بهبود مشارکت مردم روستاهای مورد مطالعه در امور مربوط به آنها، می توان پیشنهاد نمود کلاس و یا کارگاههای آموزشی و مربوط به توانمندسازی در روستاها برگزار گردد تا روستاییان توان هرچه بیشتر را مربوط به خود به دست آورند.

با توجه به سطح تحصیلات پاسخگویان، پیشنهاد می شود کلاس هایی جهت آشنایی روستاییان با مزایای مشارکت برگزار گردد. همچنین، در رفع موانع سیاسی و اجرایی موجود بر سر راه مشارکت، دادن اختیار به مردم محلی و

سطوح پایین اجتماع در زمین های مدیریت محلی روستایی؛ به ویژه برگزیدگان در شورای اسلامی روستا و نیز دهیاران؛ به خصوص در روستاهای کانی گنجی، شانوره و کامشگران ضروری است.

در مورد روستای کم توسعه مثل کاظم آباد، بالوانه معتمدی و پیرباباعلی پیشنهاد می گردد به برنامه ریزی و ترغیب مردم در امر مشارکت اهتمام ورزد.

با توجه به اینکه روستاهای منطقه از پتانسیل کشاورزی خوبی برخوردار هستند و از پتانسیل خوبی جهت توسعه روستایی برخوردار هستند، پیشنهاد می گردد با مشارکت و برنامه ریزی دقیق با کمک شورای اسلامی و مشارکت مالی مردم، از طریق روی هم گذاشتن سرمایه های خرد آنان زمینه تأسیس صنایع کوچک روستایی و صنایع تبدیلی وابسته به کشاورزی را فراهم شود تا هم منطقه به سمت توسعه و هم زمینه اشتغال برای جوانان بیکار منطقه فراهم گردد.

منابع

- اسدی، زینب پور رضانی، عیسی مولایی هاشجین، نصرالله. (بهار ۱۳۹۵). نقش مشارکت در توسعه روستایی بخش خشک بیجار شهرستان رشت. فصلنامه اقتصاد فضا و توسعه روستای، سال پنج، پیاپی ۱، شماره ۱، ۶۱ تا ۸۲.
- اسکندی نوده، محمد. (۱۳۹۱). مشارکت و ارتباط متقابل دهیار، شورا و دولت (جلد چاپ اول). انتشارات سازمان شهرداری ها و دهیاری های کشور - بنیاد خواجه نصیرالدین طوسی.
- برقی، حمید؛ قنبری، یوسف؛ سعیدی، محمد. (۱۳۹۲). بررسی عملکرد شوراهای اسلامی روستا و میزان مشارکت مردم در توسعه روستایی (مطالعه موردی: دهستان حسین آباد شهرستان نجف آباد). اقتصاد فضا و توسعه روستایی، شماره ۴، صفحات ۱۱۹ تا ۱۳۴.
- برقی، حمید؛ محمد صالحی، سمیه. (۱۳۹۵). نقش مدیریت نوین روستایی در توسعه پایدار روستایی. اقتصاد: راهبرد توسعه، شماره ۴۵، ۲۰۵ تا ۲۳۹.
- بیگی، علی و خانی، فضیله. (۱۳۹۴). بررسی رابطه مشارکت مردمی و توسعه یافتگی روستایی (نمونه موردی: شهرستان های سیروان و چرداول). فرهنگ ایلام، دوره شانزدهم، شماره ۴۸ و ۴۹، صفحات ۲۸ تا ۴۴.
- تقدیسی، احمد و احمدی شاپور آبادی، محمدعلی. (۱۳۹۵). رویکرد یکپارچگی فضایی - کارکردی و سامان دهی مناطق روستایی در ایران (جلد چاپ اول). اصفهان: انتشارات نگارخانه.
- حیدر انصاری، علی. (۱۳۹۱). مدیریت روستایی در ایران (جلد چاپ اول). انتشارات سازمان شهرداری ها و دهیاری های کشور - بنیاد خواجه نصیرالدین طوسی.
- رضوانی، محمد رضا. (۱۳۹۳). برنامه ریزی توسعه روستایی در ایران. (چ. ۶، تدوین) نشر قومس.
- رکن الدین افتخاری، عبدالرضا؛ سجاجی قیداری حمدالله و عینالی، جمشید. (۱۳۸۶). نگرشی نو به مدیریت روستایی. فصلنامه روستا و توسعه، سال ۱۰، شماره ۲.

- شیخ حسینی، غلام حسن؛ مهمان دوست، فهیمه. (۱۳۸۹). نقش مشارکت اجتماعی و اقتصادی روستاییان در طرح های عمران روستایی مطالعه‌ی موردی: فصلنامه جغرافیایی سرزمین، سال هفتم؛ شماره ۲۸، ۱۰۹ تا ۱۲۵.
- طالب، مهدی و نجفی اصل، زهره. (۱۳۸۹). آموزه هایی از روند مشارکت روستایی در ایران. جغرافیا و پژوهش‌های روستایی، شماره ۲، ۲۷ تا ۴۸.
- محمدی یگانه، بهروز؛ عینالی، جمشید؛ چراغی، مهدی؛ فریحی، فرزانه. (۱۳۹۲). تحلیلی بر موانع اقتصادی - اجتماعی مشارکت روستاییان در فرایند مدیریت روستایی. فرآیند مدیریت و توسعه، دوره بیست و ششم - شماره ۸۳، صفحات ۱۰۹ تا ۱۲۴.
- مطیعی لنگرودی، سید حسن؛ سخایی، فاطمه. (۱۳۸۸). مشارکت مردمی و توسعه یافتگی روستایی در دهستان سلگی شهرستان نهاوند. پژوهش های جغرافیایی انسانی، شماره ۷۰، ۱۱۱ تا ۱۲۶.
- میکانیکی، جواد؛ نیک فرجام، کاظم. (۱۳۹۳). ارزیابی عملکرد دهیاری‌ها از دیدگاه روستاییان در افزایش مشارکت اجتماعی؛ مطالعه موردی: شهرستان بیرجند. فصلنامه مطالعات فرهنگی - اجتماعی خراسان، شماره ۳۴، ۴۵ تا ۶۶.
- یاسوری، مجید؛ رمضان نژاد، یاسر؛ شایان، حمید. (۱۳۹۵). سنجش و تحلیل عوامل موثر بر مشارکت مردم در فرایند مدیریت روستایی با تاکید بر شوراها؛ مطالعه ی موردی: شهرستان تالش (دهستان اسالم). پژوهش های جغرافیایی انسانی، دوره ۴۸، شماره ۱، ۸۹ تا ۱۰۴.

Bjarstig, T., Sandstrom, C. (2017). **Public-private partnerships in a Swedish rural context - A policy tool for the authorities to achieve sustainable rural development?** Journal of Rural Studies, 49, 58-68.

Karimi, F. Ahmadvand, M. and Karimi, F. (۲۰۱۲) **Measuring the Degree of Impacts of Kurdistan Iron Smelting Factory on Development of Surrounding Rural Areas**, Journal of Rural Research, 3, PP. 33-57.

Ali Shah, I. (2009). **People's Participation in Rural Development Projects in the North-West Frontier Province of Pakistan: A Comparative Review and Analysis of Sarhad Rural Support Programme (SRSP) and Integrated Rural Development Project (IRDP)**. African and Asian Studies, number 8, page 175-184.

Cees, L. (2000). **Reconceptualizing participation for sustainable rural development: towards a negotiation approach**. Development and change, 31, 931-959.

Cleaver, F. (1999). **Paradoxes of participation: questioning participatory approaches to development**. Journal of international development, 11.4, 597-612.

Ghorbani, M., Salimi Kochi, J., Ebrahimi., P. (2017). **Analysis of Participatory Need Measurement for Establishment of Rural Communities Based Management (Case Study: Bozijan Village, Mohallat District, Markazi Province)**. journal of rural researchl, Vol 7. Num 4.

Karimi, F., Ahmadvand, M. (2014). **Status Assessment and Prioritization of Indicators for Sustainable Development in Rural Areas (The Case of Central District of Boyer-Ahmad County)**. Rural Research Quarterly, Vol. 5, No. 3, 47, 52.

Michael, O. Erdiaw, K., Khorshed., A. (2016). **Towards understanding digital divide in rural partnerships and development: A framework and evidence from rural Australia.** Journal of Rural Studies, number 43.

Nor Haniza, M., Prasanna, K., Abdul, R., Abdul, R., Amran, H., Khalifah, Z. (2013). **Capacity building: Enabling learning in rural community through partnership.** Procedia - Social and Behavioral Sciences. 3rd World Conference on Learning, Teaching and Educational Leadership (WCLTA-2012), 93, 1845 - 1849

